

Feidhm: Ag ainmniú ball éagsúil den chorp

Bileog 11.1

- Scaip **Bileog 11.1** ar an rang. Abair leo liosta a dhéanamh de na baill den chorp ar fad atá ar eolas acu. Beidh stór focal nua a bhaineann leis an chorp inmheánach ag teastáil uathu, chomh maith le dul siar ar an stór focal i leibhéal A2.

Freagraí:

Gualainn/guaillí

Leiceann/pluc

Ucht (brollach)

Caol na láimhe

Más/leis

Mala/malaí

Na duáin

An croí

Com

Muineál


Uillinn

Cromán/corróg

Fabhra/fabhraí

Na scamhóga

An t-ae

-  Cuir gach beirt ag obair le chéile ansin le plé a dhéanamh ar bhrí logainmneacha ina dteanga dhúchais féin.
- Abair le gach beirt plé a dhéanamh le chéile ar na logainmneacha agus an ball den chorp a luaitear iontu a aimsiú.
- Mínicigh dóibh ansin go gcaithfidh siad an leagan Béarla ceart do na logainmneacha a fháil ón liosta ar dheis.
- Logainmneacha:

Tóin le Gaoith -

Tonlegee, Dublin -

Back side to the wind

Ceann Sléibhe -

Slea Head, Kerry -

Head of the mountain

Droimín -

Drimeen, Leitrim -

Small back

Béal na mBláth -

Béal na Bláth, Cork -

Mouth of flowers

Lios na Súil mBuí -

Lisnasoolmoy, Tipperary -

Fairy fort of yellow eyes

Ucht a' Mháma -

Oughtmame Burn, Tyrone -

Breast (sheltered) pass

Cnocán na nGlún -

Knockaunagloon, Waterford -

Small hill of knees

Coill na Gualainne -

Kilnagoolny, Offaly -

The shoulder forest

- Léigh an leagan Gaeilge de dhán Chathail Uí Shearcaigh don rang agus ansin tabhair seans dóibh comparáid a dhéanamh iad féin idir an leagan Gaeilge agus an leagan Béarla.
- Léigh fríd na ceisteanna faoin dán leo ansin agus abair leo plé a dhéanamh orthu.
- Déan plé ar na ceisteanna leis an rang iomlán tar éis tamaill.

Feidhm: Ag fiafraí de dhuine/dhaoine cad é mar a bhraitheann siad agus ag freagairt na ceiste sin
Ag rá cad atá cearr le duine

Bileog 11.2 agus Bileog 11.3

- Cuir gach beirt ag obair le chéile agus scaip **Bileog 11.2** orthu. Tabhair seans do gach beirt smaoineamh ar na bealaí éagsúla le cur síos a dhéanamh ar mhothúcháin – go dearfach agus go diúltach.

Tá mé ag mothú i
gceart arís!
Tá mé go breá!
Tá biseach orm!
Níl cailleadh orm!
Braithim i bhfad níos
fearr!
Tá mé ag teacht
chugam féin!

Níl mé rómhaith!
Tá drochdhóigh orm!
Braithim go hainnis!
Mothaím go holc!
Tá mé trína chéile!
Tá pian uafásach i mo
bholg!
Tá mé in ísle brí!

- Mínigh dóibh go gcaithfidh siad na focail ar chlé a cheangal leis na focail ar dheis agus go mbaineann na focail le tinneas agus galair.

Freagraí:

1	c
2	g
3	i
4	f
5	a
6	h
7	d
8	b
9	e

- Cuir ceist ar an rang an bhfuil slí ar bith eile ar eolas acu le ‘*obráid*’ a rá as Gaeilge. Múin ‘*ag dul faoi scian*’ dóibh ansin.
- Abair leo go mbeidh siad ag éisteacht le Siobhán Mhic Gearailt ag déanamh cur síos ar shláinte a tuismitheoirí.
- Cuir an téip ar siúl faoi dhó agus pléigh na ceisteanna leis an rang ar fad.



Máthair:

mo mháthair
do mháthair
a mháthair
a máthair
ár máithreacha
bhur máithreacha
a máithreacha

Athair:

m’athair
d’athair
a athair
a hathair
ár n-aithreacha
bhur n-aithreacha
a n-aithreacha

- Scaip **Bileog 11.3** ar an rang agus abair le gach beirt na briathra atá le feiceáil sna pictiúir a phlé le chéile.
- Téigh tú féin siar ar na briathra ar fad sa phictiúr.

Bris, leon (leonaigh), téigh trí thine, buail isteach i rud, sleamhnaigh, tit, téigh go tóin poill, tit i laige, gortaigh, troid, buail.

- Tabhair seans dóibh labhairt le chéile faoi thimpiste nó breoiteacht a tharla ina saol pearsanta féin.
- Bí thusa thart le cuidiú leo le stór focal ar bith a bheadh a dhíobháil orthu.
- Nuair atá píosa maith cainte déanta acu iarr ar chúpla duine sa rang cur síos a dhéanamh duit os comhair an ranga.
- Ceartaigh botún ar bith más gá.
- Abair leis an rang go mbeidh siad ag éisteacht le ceathrar cainteoirí ag déanamh cur síos ar thinneas. Caithfidh siad an oiread eolais agus is féidir a bhreacadh síos faoi na cainteoirí ar fad.
- Cuir an téip ar siúl faoi dhó.
- Pléigh an t-eolas atá faighte ag an rang ar fad agus aon fhocal nach raibh ar eolas acu.
- Cuir an téip ar siúl arís más gá.
- Tabhair seans dóibh ansin cárta a scríobh agus é a chur i gcomparáid le ceann an duine in aice leo.

Feidhm: Ag labhairt faoi phleananna atá agat

Bileog 11.4

- Míniú don rang gur sliocht é seo as blag atá ag bean as Nua Eabhrac ar an idirlíon.
- Abair leo go bhfuil sí ag caint faoi na rúin atá aice don bhliain úr, agus faoi na rudaí a rinne sí an bhliain seo caite lena saol a dhéanamh níos fearr.
- Ba cheart go mbeadh na focail sa bhosca ar eolas acu ach téigh siar orthu le bheith cinnte go dtuigeann gach duine iad.
- Bí cinnte chomh maith go bhfuil a fhios acu go gcaithfidh siad na focail chuí ón bhosca a chur sna bearnaí sa sliocht.
- Tabhair seans do gach beirt an t-alt a léamh le chéile agus na bearnaí a líonadh ansin.

Freagraí:

Bliain eile! 2008 chomh luath seo. Níl sé rófhada ó bhí mé ag smaoineamh ar mo rúin bliain ó shin... níos mó léitheoireachta, níos mó **aclaíochta**, níos mó bláthanna sa tigh, smacht a choimeád ar an méid ama a chaithim ag scuabadh na dtionta ar an ngréasán. **D'éirigh** go maith liom ar an iomlán leo. Anois go bhfuil orm smaoineamh ar 2008, rún amháin atá agam ná níos mó stuif a chaitheamh amach sa **bhruscar** - bím i gcónaí ag iarraidh an spás atá agam a choimeád níos folmha, agus is fuath **liom** nuair a bhíonn seilf nó seomra rólíonta. (**Ba mhaith** liom an rud céanna a dhéanamh le m'inchinn, an bruscar atá inti a chur ar leataobh agus gan fuinneamh a chur amú ar smaointe gan mórán céille, **beidh sé** seo i bhfad níos **deacra** ná an tigh a fholmhú mar is minic a bhím tógtha go mór le ceisteanna gan chiall). Tiocfaidh mé aníos le mo rúin go luath. Athbhliain **faoi mhaise** duit!

- Iarr ar dhaoine éagsúla abairtí a léamh amach os ard agus bí cinnte gur líon gach duine na bearnaí leis na focail chearta ón bhosca.
- Léigh na treoracha sa bhosca ag bun an leathanaigh leis an rang ar fad. Bí cinnte go bhfuil a fhios acu cad atá le déanamh acu – cur síos a dhéanamh dá chéile ar na rúin atá acu don bhliain úr.
- Sula gcuireann tú chun cainte iad déan druil leis an rang ag cleachtadh na struchtúr – *Tá mé chun/caithfidh mé/tá sé i gceist agam. . .*
- Scríobh an trí abairt sin ar an chlár dubh, ansin abair focal ar nós ‘bia sláintiúil’ le duine amháin, agus caithfidh an duine sin abairt a chumadh ag úsáid ceann amháin de na struchtúir ar an chlár dubh:

Tá sé i gceist agam bia sláintiúil a ithe sa bhliain úr!

- Tabhair seans do gach duine abairt mar sin a rá os ard.
- Cuir gach beirt le chéile anois le píosa cainte a dhéanamh faoi na pleananna atá acu don bhliain úr.
- Scríobh an comhrá samplach seo ar an chlár dubh mar threoir:
 - *Tá mé chun éirí as na toitíní sa bhliain nua!*
 - *Ní chaithim, buíochas le Dia, ach caithfidh mé níos mó torthaí agus glasraí a ithe.*
 - *Cinnte, mise freisin, agus tá sé i gceist agam níos mó aclaíochta a dhéanamh chomh maith.*

**Feidhm: Ag cur ceiste faoi phearsantacht duine
Ag cur síos ar phearsantacht duine**

Bileog 11.5 agus 11.6

- Cuir gach beirt ag obair le chéile agus scaip **Bileog 11.5** orthu.
- Iarr orthu na ceisteanna 1-3 a dhéanamh le chéile.
- Bí cinnte go bhfuil na focail a dhéanann cur síos ar thréithe daoine ar eolas acu agus go bhfuil an fuaimniú ceart acu chomh maith.
- Cuir ceist ar chúpla duine sa rang cad iad na haidiachtaí is fearr a dhéanann cur síos orthu féin agus ansin cuir ceist ar dhaoine eile cén saghas daoine iad na daoine in aice leo.
- Ansin tabhair seans do gach duine cúpla aidiacht a scríobh faoi na daoine cáiliúla - mar shampla:



Hilary Clinton

*Éirimiúil, lách,
féinmhuiníneach agus ionraic*

- Nuair atá sé sin déanta acu beidh orthu ceisteanna a chur ar a chéile faoi na daoine cáiliúla ar fad.
- Tá na ceisteanna ag bun an leathanaigh ann chun cuidiú leo.
- Bí cinnte gur féidir le gach foghlaimoir abairtí iomlána a rá ar nós – *Is duine éirimiúil í Hilary Clinton, agus sílim go bhfuil sí féinmhuiníneach agus ionraic.*
- Cuir gach beirt ag obair le chéile. Scaip **Bileog 11.6** orthu.
- Míniú d'obair go gcaithfidh siad na daoine sna pictiúir a cheangal leis na pointí eolais sna boscaí.

Freagraí:

Margaret Thatcher

Tréithe: cruachroíoch, géar, cliste

Rún amháin: níos mó cánach a ghearradh ar mhuintir a tíre



Barack Obama

Tréithe: éirimiúil, féinmhuiníneach, ardaidhmeannach.

Rún amháin: athrú mór polaitíochta a chur i bhfeidhm ina tír.



Brain Cowen

Tréithe: cliste, borb, greannmhar

Rún amháin: an Ghaeilge a chur chun cinn sa tír



Dustin

Tréithe: réchúiseach, géar, amaideach

Rún amháin: ceol ar son na tíre san Eoraip



Mary McAleese


Tréithe: lách, ionraic, foighneach

Rún amháin: an Ghaeilge a fhoghlaim



- Iarr ar dhaoine éagsúla a rá leat faoi na daoine thuas, agus cur leis na pointí eolais más féidir. Sampla:

Margaret Thatcher – Is duine cruachroíoch agus géar í. Tá sí cliste áfach. Bhí sé mar rún aici níos mó cánach a ghearradh ar a tír. Ceapaim féin gur príomh-aire maith a bhí inti.

- Abair leo ansin go mbeidh siad ag éisteacht le Ciara ag cúlchaint faoi dhaoine a bhfuil aithne aici orthu.
- Cuir an téip ar siúl faoi dhó.
- Mínigh dóibh go bhfuil focail ann nach bhfuil ar eolas acu ach iarracht a dhéanamh iad a aithint.
- Iarr ar dhaoine éagsúla insint duit cad a bhí le rá ag Ciara faoi na daoine éagsúla.
- Déan plé ar an stór focal úr leo agus bí cinnte go bhfuil an litriú ceart acu.
-  Seans atá anseo do na foghlaimoirí machnamh a dhéanamh ar an dóigh a bhfoghlaimíonn siad stór focal nua. Pléigh an cheist leis an rang iomlán.

Feidhm: **Ag cur mothúcháin in iúl**
 Ag cur agus ag freagairt ceisteanna faoi mhothúcháin

Bileog 11.7 agus Bileog 11.8

- Cuir gach triúr ag obair le chéile agus scaip **Bileog 11.7** orthu.
- Bí cinnte go dtuigeann siad gach mothúchán atá ag barr na bileoige agus déan plé ar fhocail eile a bheadh acu.
- Bíonn mothúcháin **ar** dhaoine de ghnáth – *orm, ort, air, uirthi, orainn, oraibh, orthu*.
- Iarr ar gach beirt na bearnaí sna habairtí a líonadh.

Freagraí

1. *Bhí mé an-sásta **faoi/leis** sin.*
 2. *Tá eagla an domhain orm **roimh** an múinteoir nua.*
 3. *Nuair a chuala mé cad a rinne sé bhí fearg orm **leis**.*
 4. *Tá an-amhras orm **faoi** theacht na stoirme.*
 5. *Bhí mé an-bhródúil **as** m'iníon nuair a bhí sí ag canadh.*
- Pléigh na freagraí leis an rang ar fad.
 - Ansin iarr ar gach beirt labhairt le chéile arís agus plé a dhéanamh ar na mothúcháin éagsúla atá acu inniu de bharr eachtraí éagsúla.
 - Éist le gach duine sa rang ag soláthar ar a laghad abairt amháin duit faoi na mothúcháin atá acu inniu. Mar shampla:

Ní raibh mé gafa i dtrácht inniu agus tá lúcháir orm faoi sin.

- Mínigh dóibh go mbeidh siad ag cur agus ag freagairt ceisteanna faoi mhothúcháin bunaithe ar phictiúir dhifriúla.
- Bíodh na cártaí ar **Bhileog 11.8** gearrtha agat agus curtha i gclúdaigh litreach roimh an rang.
- Bíodh clúdach litreach amháin idir gach beirt.
- Caithfidh siad na treoracha ar an mbileog a leanúint chun ceisteanna agus freagraí a chumadh faoi na pictiúir.
- Abair leo chomh maith gur gníomhaíocht scaoilte í agus gur cheart dóibh an oiread cainte agus is féidir leo a dhéanamh faoi na pictiúir.
- Iarr ar bheirteanna éagsúla a gcomhrá a dhéanamh os ard.
- Ceartaigh botún ar bith a chloiseann tú.